

PREPORUKA BROJ 195

O RAZVOJU LJUDSKIH RESURSA, OBRAZOVANJU, OSPOSOBLJAVANJU I STALNOM USAVRŠAVANJU, 2004. god.

Generalna konferencija Međunarodne organizacije rada, koju je u Ženevi sazvao Administrativni savjet Međunarodnog biroa rada i koja se sastala na svom 92. zasjedanju 01. juna 2004. godine, i

Konstatujući da obrazovanje, osposobljavanje i stalno usavršavanje značajno doprinose unapređenju interesa pojedinaca, preduzeća, privrede i društva u cjelini, i imajući u vidu presudni značaj održavanja pune zaposlenosti, iskorjenjivanja siromaštva, socijalne uključenosti i održivog ekonomskog rasta u globalnoj ekonomiji, i

Pozivajući vlade, poslodavce i radnike da obnove svoju opredijeljenost za stalno usavršavanje: vlada da ulaganjem i stvaranjem uslova pojačaju obrazovanje i osposobljavanje na svim nivoima; preduzeća da osposobljavaju svoje zaposlenike; i pojedinaca da koriste obrazovanje, osposobljavanje i mogućnosti za stalno usavršavanje, i

Konstatujući da su obrazovanje, osposobljavanje i stalno usavršavanje od fundamentalnog značaja, i da treba da budu sastavni dio opsežnih ekonomskih, poreznih i socijalnih politika i programa, i politika i programa tržišta rada koji su važni za održivi ekonomski rast i stvaranje zaposlenja i društveni razvoj, kao i usaglašeni sa istim, i

Konstatujući da je mnogim zemljama u razvoju potrebna podrška u izradi, finansiranju i sprovođenju odgovarajućih politika obrazovanja i osposobljavanja u svrhu održavanja ljudskog razvoja, rasta privrede i zapošljavanja, te iskorjenjivanja siromaštva, i

Konstatujući da su obrazovanje, osposobljavanje i stalno usavršavanje faktori koji doprinose ličnom razvoju, pristup kulturi i aktivnom građanstvu,

Konstatujući da je ostvarivanje pristojnog rada za radnike ma gdje oni bili glavni cilj Međunarodne organizacije rada, i

Priznajući prava i principe sadržane u važnim instrumentima Međunarodne organizacije rada, a posebno u:

- (a) Konvenciji o razvoju ljudskih resursa, 1975.; Konvenciji i Preporuci o politici zapošljavanja, 1964.; Preporuci o politici zapošljavanja (dopunske odredbe), 1984.; i Konvenciji i Preporuci o plaćenom odsustvu u svrhe obrazovanja, 1974.;
- (b) Deklaraciji MOR-a o osnovnim principima i pravima na radu;
- (c) Tripartitnoj deklaraciji o principima koji se odnose na multinacionalna preduzeća i socijalnu politiku;
- (d) Zaključcima u vezi sa osposobljavanjem i razvojem ljudskih resursa koje je usvojila Međunarodna konferencija rada na svom 88. zasjedanju (2000. godine), i

Odlučivši da usvoji izvjesne prijedloge u vezi sa osposobljavanjem i razvojem ljudskih resursa, koji su sadržani u četvrtoj tački dnevnog reda zasjedanja, i

Odlučivši da ti prijedlozi budu u obliku preporuke

Usvaja dana sedamnaestog juna dvije hiljade četvrte godine sljedeću preporuku koja se može nazvati Preporuka o razvoju ljudskih resursa, 2004.

I. CILJ, OBIM I DEFINICIJE

1. Članice treba da putem socijalnog dijaloga formulišu, primjenjuju i vrše pregled razvoja nacionalnih ljudskih resursa, politika obrazovanja, osposobljavanja i stalnog usavršavanja koje su saglasne sa ekonomskim, poreznim i socijalnim politikama.

2. U svrhe ove preporuke:

(a) izraz "stalno usavršavanje" obuhvata sve aktivnosti u vezi sa sticanjem znanja koje se preduzimaju u toku životnog vijeka radi razvijanja kompetencija i kvalifikacija;

(b) izraz "kompetencije" obuhvata znanje, vještine i praktično iskustvo, i vladanje određenim kontekstom;

(c) izraz "kvalifikacije" podrazumijeva da zvanično izražene stručne ili profesionalne sposobnosti radnika koje su priznate na međunarodnom, nacionalnom ili nivou sektora;

(d) izraz "zapošljivost" se odnosi na prenosive kompetencije i kvalifikacije kojima se usavršavaju sposobnosti pojedinca da koristi mogućnosti za obrazovanje i osposobljavanje koje mu stoje na raspolaganju da bi obezbijedio i zadržao pristojan posao, napredovao u preduzeću i između poslova, i uspješno nose sa promjenljivom tehnologijom i okolnostima na tržištu rada.

3. Članice treba da utvrde politike koje se odnose na razvoj ljudskih resursa, obrazovanje, osposobljavanje i stalno usavršavanje koje:

(a) omogućavaju stalno usavršavanje i zapošljivost kao jednu od mjera politike namijenjenih stvaranju pristojnih poslova, kao i postizanju održivog privrednog i društvenog razvoja;

(b) pridaju jednak značaj ekonomskim i socijalnim ciljevima, naglašavaju održivi ekonomski razvoj u kontekstu globalizirajuće ekonomije i društva utemeljenog na znanju i vještinama, kao i razvoj kompetencija, afirmaciju pristojnog rada, održavaju zaposlenost, društveni razvoj, socijalnu uključenost i smanjuju siromaštvo;

(c) naglašavaju važnost inovacije, konkurentnosti, produktivnosti, privrednog rasta, stvaranje pristojnih poslova i zapošljivosti lica, smatrajući da se inovacijama stvaraju nove mogućnosti za zapošljavanje, i da se također zahtijevaju novi pristup obrazovanju i osposobljavanju da bi se zadovoljile potrebe za novim vještinama;

(d) se bave izazovima nametnutih pretvaranjem rada u nezvaničnoj ekonomiji u pristojan rad koji je u cijelosti integrisan u glavni tok privrednog života; politike i programi treba da se razvijaju u svrhu stvaranja pristojnih poslova i mogućnosti za obrazovanje i osposobljavanje, kao i priznavanje prethodnih znanja i vještina stečenih u pomaganju radnicima i poslodavcima pri prelasku u zvaničnu ekonomiju,

(e) promovišu i održavaju javno i privatno ulaganje u infrastrukturu koja je potrebna za korištenje informacione i komunikacione tehnologije u obrazovanju i osposobljavanju, kao i u osposobljavanju nastavnika i instruktora, korištenjem lokalnih, nacionalnih i međunarodnih mreža za saradnju;

(f) smanjuju neravnopravnost u učestvovanju u obrazovanju i osposobljavanju.

4. Članice treba da:

(a) svima priznaju pravo na obrazovanje i osposobljavanje, i da u saradnji sa socijalnim partnerima rade na tome da svima omoguće pristup stalnom usavršavanju;

(b) priznaju da stalno usavršavanje treba da bude zasnovano na jasnoj obavezi: vlada da ulažu i stvaraju uslove za unapređivanje obrazovanja i osposobljavanja na svim nivoima; preduzeća da osposobljavaju svoje zaposlenike; i pojedinaca da usavršavaju svoje kompetencije i karijere.

II. POLITIKE RAZVOJA I SPROVOĐENJE OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA

5. Članice treba da:

(a) utvrde, uz učešće socijalnih partnera, nacionalnu strategiju obrazovanja i osposobljavanja, kao i okvir za vođenje politika koje se odnose na osposobljavanje na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, te nivoima sektora i preduzeća;

(b) razviju podsticajne socijalne i druge politike, i stvaraju ekonomsko okruženje i stimulanse radi podsticanja preduzeća na ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje, pojedinaca na razvijanje svojih kompetencija i karijera, i omogućavaju svima i podstiču ih da učestvuju u programima obrazovanja i osposobljavanja;

(c) omoguće razvoj sistema obrazovanja i osposobljavanja koji je saglasan nacionalnim uslovima i praksi;

(d) preuzmu najveću odgovornost za ulaganje u kvalitet obrazovanja i osposobljavanja prije zapošljavanja, konstatujući fundamentalnu važnost stručnih nastavnika i instruktora koji rade u pristojnim uslovima;

(e) uspostave nacionalni okvir za sticanje kvalifikacija da bi se omogućilo stalno usavršavanje, pomoglo preduzećima i agencijama za zapošljavanje da usklađuju ponudu i potražnju za vještinama, pojedinci vodili pri izboru osposobljavanja i karijere, i omogućilo priznavanje prijašnjeg obrazovanja i prethodno stečenih vještina, kompetencija i iskustva; ovaj okvir treba da bude otvoren promjenljivim tehnologijama i tokovima tržišta rada, te uvažava regionalne i lokalne razlike čime se ne gubi transparentnost na nacionalnom nivou;

(f) jačaju socijalni dijalog i kolektivno pregovaranje u vezi sa osposobljavanjem na međunarodnom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, te nivou sektora i preduzeća kao osnovnog principa za razvijanje sistema, relevantnosti programa, kvaliteta i isplativosti;

(g) promovišu mogućnosti za žene i muškarce u obrazovanju, osposobljavanju i stalnom usavršavanju;

(h) promovišu pristup obrazovanju, osposobljavanju i stalnom usavršavanju lica čije su posebne potrebe utvrđene na nacionalnom nivou, poput mladih lica, lica sa nižim stepenom kvalifikacija, migranata, starijih radnika, domorodačkog stanovništva, etničkih manjina i socijalno isključenih; te radnika u malim i srednjim preduzećima, nezvaničnoj ekonomiji, seoskom sektoru i onih koji obavljaju samostalnu djelatnost;

(i) obezbjeđuju podršku socijalnim partnerima kako bi ih osposobili da učestvuju u socijalnom dijalogu u vezi sa osposobljavanjem;

(j) podrže i pruže pomoć pojedincima putem obrazovanja, osposobljavanja i stalnog usavršavanja, te drugih politika i programa u razvijanju i primjenjivanju preduzetničkih vještina, kako bi sebi i drugima omogućili pristojan rad.

6. (1) Članice treba da uspostavljaju, održavaju i unapređuju koordiniran sistem obrazovanja i osposobljavanja u okviru koncepcije stalnog usavršavanja, vodeći računa o primarnoj odgovornosti vlade za obrazovanje i osposobljavanje koje prethodi zapošljavanju i osposobljavanju nezaposlenih, kao i uvažavanju uloge socijalnih partnera u daljnjem usavršavanju, posebno suštinske uloge poslodavaca u obezbjeđivanju mogućnosti za sticanje radnog iskustva.

(2) Obrazovanje i osposobljavanje koje prethodi zapošljavanju obuhvataju obavezno osnovno obrazovanje koje podrazumijeva osnovna znanja, pismenost i vještine računanja, i odgovarajuće korištenje informacionih i komunikacionih tehnologija.

7. Pri donošenju odluka o ulaganju u obrazovanje i osposobljavanje, Članice treba da razmotre standarde u odnosu na slične zemlje, regije i sektore.

III. OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE KOJE PRETHODI ZAPOŠLJAVANJU

8. Članice treba da:

(a) prihvate odgovornost za obrazovanje i osposobljavanje koje prethodi zapošljavanju i, u saradnji sa socijalnim partnerima, pružaju pomoć svima da razvijaju svoje sposobnosti za zapošljavanje, i omoguće im socijalno uključivanje;

b) razvijaju metode nezvaničnog obrazovanja i osposobljavanja, naročito za odrasla lica kojima su u mladosti bile uskraćene mogućnosti za obrazovanje i osposobljavanje;

- c) podrže inicijative socijalnih partnera u oblasti osposobljavanja u dvostranom dijalogu uključujući kolektivno pregovaranje;
- (d) obezbjeđuju pozitivne mjere radi podsticanja ulaganja i učešća u osposobljavanju;
- (e) priznaju obrazovanje na radnom mjestu, uključujući zvanično i nezvanično obrazovanje, i radno iskustvo;
- (f) promovišu nastavak obrazovanja i osposobljavanja na radnom mjestu;
- (i) korištenjem najkvalitetnijih radnih iskustava kojima se usavršavaju vještine;
- (ii) organizovanjem osposobljavanja na poslu i izvan posla sa javnim i privatnim institucijama za obuku, i većim korištenjem informacione i komunikacione tehnologije; i
- (iii) korištenjem novih oblika sticanja znanja uz odgovarajuće socijalne politike i mjere da bi omogućili učešće u osposobljavanju;
- (g) podstiču privatne i javne poslodavce da usvajaju najbolja iskustva u razvoju ljudskih resursa;
- (h) razvijaju strategije, mjere i programe u vezi sa jednakim mogućnostima, radi promovisanja i sprovođenja osposobljavanja žena, kao i posebnih grupa i privrednih sektora, i lica sa posebnim potrebama, u cilju smanjivanja neravnopravnosti;
- (i) promovišu jednake mogućnosti za sve radnike i pristup profesionalnoj orijentaciji i usavršavanju vještina, kao i podršku prekvalifikaciji zaposlenika čiji su poslovi izloženi opasnosti;
- (j) pozivaju multinacionalna preduzeća da organizuju osposobljavanje svih kategorija svojih zaposlenika kod kuće i u zemljama domaćinima, radi zadovoljavanja potreba preduzeća i potpomaganju razvoja zemlje;
- (k) promovišu razvoj pravednih politika i mogućnosti za osposobljavanje svih zaposlenika u javnom sektoru, uz uvažavanje uloge socijalnih partnera u ovom sektoru;
- (l) promovišu korisne politike kako bi se pojedincima omogućilo da usklade svoje radne i porodične obaveze sa interesovanjima za stalnim usavršavanjem.

V. OSPOSOBLJAVANJE ZA PRISTOJAN RAD I SOCIJALNU UKLJUČENOST

10. Članice treba da prihvate:

- (a) da glavna odgovornost vlada u osposobljavanju nezaposlenih, onih koji žele da se uključe ili ponovo uključe u tržište rada i lica sa posebnim potrebama, se sastoji u razvijanju i usavršavanju njihove zapošljivosti da bi im se obezbijedio pristojan rad u privatnim i javnim sektorima, mjerama kao što su stimulansi i pomoći;
- (b) ulogu socijalnih partnera u pružanju podrške zapošljavanju nezaposlenih lica i lica sa posebnim potrebama putem politika razvoja ljudskih resursa i drugih mjera;
- (c) ulogu lokalnih vlasti, zajednica i drugih zainteresovanih strana u sprovođenju programa za lica sa posebnim potrebama.

VI. OKVIR ZA PRIZNAVANJE I IZDAVANJE SVJEDOČANSTAVA O VJEŠTINAMA

11. (1) U konsultaciji sa socijalnim partnerima i korištenjem nacionalnog okvira kvalifikacija treba da se usvoje mjere radi promovisanja uspostavljanja, sprovođenja i finansiranja transparentnog mehanizma ocjenjivanja, izdavanje svjedočanstava i priznavanje vještina, uključujući prethodno obrazovanje i iskustvo, bez obzira gdje su stečeni, i da li su stečeni zvanično ili nezvanično.

(2) Takva ocjenjivačka metodologija treba da bude objektivna, nediskriminatorska i zasnovana na standardima.

(3) Nacionalni okvir treba da obuhvati vjerodostojan sistem izdavanja svjedočanstava kojim će se obezbijediti prenosivost i priznavanje vještina u sektorima, industrijama, preduzećima i obrazovnim ustanovama.

12. Treba da se usvoje posebni propisi da bi se obezbijedilo priznavanje i izdavanje svjedočanstava o vještinama i kvalifikacijama radnika migranata.

VII. INSTITUCIJE ZA OBUČAVANJE

13. Članice treba da promovišu, u saradnji sa socijalnim partnerima, pružanje raznovrsne obuke radi zadovoljavanja različitih ličnih potreba pojedinaca i preduzeća, te obezbjeđenja najviših standarda, priznavanje i prenosivost kompetencija i kvalifikacija unutar nacionalnog okvira koji garantuje kvalitet.

Članice treba da:

(a) uspostave okvir za izdavanje svjedočanstava o kvalifikacijama od strane institucija za obuku;

(b) utvrde uloge vlade i socijalnih partnera u promovisanju rasprostranjenosti i različitosti obuke;

(c) ugrade garanciju kvaliteta u javnom sistemu i unapređuju njegov razvoj unutar privatnih tržišta za obuku, i procjenjuju rezultate obrazovanja i osposobljavanja;

(d) ustanove standarde kvaliteta za instruktore i stvore mogućnosti da isti zadovolje te standarde.

VIII. USLUGE USMJERAVANJA U KARIJERI I OSPOSOBLJAVANJU

15. Članice treba da:

(a) garantuju i omogućue pojedincu da u toku životnog vijeka učestvuje i ima pristup informacijama, profesionalnoj orijentaciji, usmjeravanju u karijeri, zapošljavanju i tehnikama traženja zaposlenja, te uslugama kojima se pruža podrška osposobljavanju;

(b) promovišu i omogućavaju upotrebu informacione i komunikacione tehnologije, kao i najboljih iskustava u informisanju i usmjeravanju u karijeri, te uslugama kojima se pruža podrška osposobljavanju;

(c) utvrđuju u konsultaciji sa socijalnim partnerima zadatke i odgovornosti službi za zapošljavanje, institucija i drugih važnih službi za stručno osposobljavanje, informisanje i usmjeravanja u karijeri;

(d) obezbjeđuju informacije i smjernice o preduzetništvu, unapređenju poduzetničke vještine, i podižu svijest nastavnika i instruktora o važnoj ulozi preduzeća, između ostalog, i o povećanju i stvaranju pristojnih zaposlenja.

IX. ISTRAŽIVANJE U RAZVOJU LJUDSKIH RESURSA, OBRAZOVANJU, OSPOSOBLJAVANJU I STALNOM USAVRŠAVANJU

16. Članice treba da ocjenjuju dejstvo svojih politika obrazovanja, osposobljavanja i stalnog usavršavanja i napretka koji je ostvaren u postizanju širih ciljeva ljudskog razvoja, poput stvaranja pristojnih zaposlenja i iskorjenjivanja siromaštva.

17. Članice treba da razvijaju svoje nacionalne kapacitete, kao i da omogućue i pruže pomoć u razvijanju kapaciteta socijalnih partnera, analiziraju kretanja na tržištima rada i razvoju ljudskih resursa i osposobljavanja.

Članice treba da:

(a) prikupljaju informacije, svrstane prema polnoj i starosnoj strukturi i drugim posebnim socio-ekonomskim karakteristikama, obrazovnim nivoima, kvalifikacijama, aktivnostima osposobljavanja i prihodima od zaposlenja, naročito prilikom organizovanja redovnih istraživanja stanovništva, tako da se mogu ustanoviti kretanja i vršiti uporedne analize radi vođenja politike razvoja;

(b) uspostave baze podataka i kvantitativne i kvalitativne pokazatelje svrstane prema polnoj i starosnoj strukturi i drugim karakteristikama unutar sistema nacionalnog osposobljavanja, i prikupljaju podatke u privatnom sektoru, uzimajući u obzir uticaj prikupljanja podataka na preduzeća;

(c) prikupljaju informacije iz različitih izvora o kompetencijama i kretanjima na tržištu rada, uključujući longitudinalna istraživanja, s tim da ih ne ograničavaju na tradicionalne klasifikacije zanimanja.

19. Članice treba da u konsultaciji sa socijalnim partnerima i uzimajući u obzir uticaj prikupljenih podataka na preduzeća, podrže i omoguće istraživanje razvoja ljudskih resursa i osposobljavanja, koji bi mogli da obuhvate:

(a) metodologije obrazovanja i osposobljavanja, uključujući potrebu informacionih i komunikacionih tehnologija u osposobljavanju;

(b) okvire za priznavanje stručnosti i kvalifikacija;

(c) politike, strategije i okvire za razvoj ljudskih resursa i osposobljavanje;

(d) ulaganje u osposobljavanje, kao i efikasnost i dejstvo osposobljavanja;

(e) utvrđivanje, mjerenje i predviđanje kretanja u ponudi i potražnji za kompetencijama i kvalifikacijama na tržištu rada;

(f) identifikaciju i prevazilaženje prepreka u pristupanju osposobljavanju i obrazovanju;

(g) utvrđivanje i prevazilaženje predrasuda zasnovanih na polnoj pripadnosti prilikom evaluacije kompetencija;

(h) pripremanje, objavljivanje i distribuciju izvještaja i dokumentacije o politikama, istraživanjima i dostupnim podacima.

20. Članice treba da koriste informacije dobijene istraživanjem u cilju vođenja, planiranja, sprovođenja i evaluacije programa.

X. MEĐUNARODNA I TEHNIČKA SARADNJA

21. Međunarodna i tehnička saradnja u razvoju ljudskih resursa, obrazovanju, osposobljavanju i stalnom usavršavanju treba da:

(a) razvija mehanizme kojima se ublažava nepoželjan uticaj na zemlje u razvoju nastao usljed odlivanja obrazovanih lica zbog migracija, uključujući strategije namijenjene jačanju sistema razvoja ljudskih resursa u zemljama porijekla, uz priznavanje da će stvaranje uslova koji omogućavaju privredni rast, ulaganje, stvaranje pristojnih zaposlenja i ljudskog razvoja imati pozitivno dejstvo na zadržavanje obrazovane radne snage;

(b) unapređuju mogućnosti za žene i muškarce da dobiju pristojno zaposlenje;

(c) promovišu izgradnju nacionalnih kapaciteta radi reformisanja i razvijanja politika i programa osposobljavanja, uključujući razvijanje kapaciteta za socijalni dijalog i izgradnji partnerskog odnosa u osposobljavanju;

(d) promovišu razvoj preduzetništva i pristojnog zaposlenja, te razmjenjuju iskustva o najboljim međunarodnim praksama;

(e) jačaju kapacitet socijalnih partnera u smislu potpomaganja dinamičnih politika stalnog usavršavanja, naročito u odnosu na nove dimenzije regionalnih ekonomskih strategija, migracija i pojave multikulturalnog društva;

(f) promovišu priznanje i prenosivost vještina, kompetencija i kvalifikacija na nacionalnom i međunarodnom nivou;

(g) povećavaju tehničku i finansijsku pomoć zemljama u razvoju i promovišu, na nivou međunarodnih finansijskih institucija i finansijskih agencija, koherentne politike i programe koje obrazovanje, osposobljavanje i stalno usavršavanje stavljaju u središte svojih razvojnih politika;

(h) ispituju i primjenjuju inovativne pristupe radi obezbjeđenja dodatnih sredstava za razvoj ljudskih resursa uzimajući u obzir posebne probleme u vezi sa zaduženošću zemalja u razvoju;

(i) promovišu saradnju između vlada, i između njih i socijalnih partnera, privatnog sektora i međunarodnih organizacija o svim drugim pitanjima i strategijama koji su sadržani u ovom dokumentu.

XI. ZAVRŠNA ODREDBA

22. Postojeća preporuka revidira i zamjenjuje Preporuku o razvoju ljudskih resursa, 1975.